DE DUIVELSBRUG (*).

EENE NOORD-BRABANDSCHE VOLKS-OVERLEVERING.

De herfstlucht strijkt langs donkerbruine twijgen
  En schudt de ranke kruin van 't krakende geboomt',
Zij stoort de doodsche rust en 't plegtig zwijgen,
  En rimpelt d' eiffen vloed, met dorrend gras omzoomd.

De helderwitte glansen
  Der onbewolkte maan,
Verzilveren de transen
  Der graauwe hemelbaan;

(*) Het Jagerkorps der Leidsche Hoogeschool bezettede, in November 1830, een wachtpost (bivouac), aan eene geberricadeerde brug, in het dorp Ginneken nabij Breda, de Duivelsbrug genoemd: het hier medegedeelde Dichtstuk, op eene plaatselijke Volksoverlevering berustende, schijnt door een der Jagers vervaardigd te zijn, en heeft in onze Provincie eene zoodanige populariteit, dat wij, het als volkseigendom beschouwende, ons verstout hebben, het, uit een afschrift, hier ter plaatse mede te deelen. DE REDACTIE.

Digitized by Google

Door woelend nat omgeven
Heft, langs der dennen top,
Een burgt, uit donkre dreven,
De grijze spitsen op,
Weêrkaatsend in het water
Der helverlichte beek,
Die zich, met dof geklater,
Een weg baant door de streek,
Die hier, met magtige armen,
De Duivelsbrug omringt,
En ginds, met klagend kermen,
Door struik en heesters wringt; –

Breda's aloude torentop
Rijst ver, gelijk een nachtgeest, op,
En wouden, digt en donker,
Waar 't oog geen stargeflonker
Noch 't blaauw des Hemels ziet,
Bepalen het verschiet! —

Wat blinkt daar zoo gloeijend door duister en damp,
En schittert met helroode vlammen?
Wie zitten zoo rustig bij 't wachtvuur ter neêr,
En vangen, op wapens en glimmend geweer,
Het schijnsel der knettrende stammen;
Wie houden zoo trouw en zoo wakker de wacht? —
De Jagers van *Leiden*, trots najaar en nacht.

De Jagers van *Leiden*, voor Land en voor Vorst,
Zoo moedig ten strijde getogen,

Digitized by Google

Omringen, zich warmend, het knappende hout,
En korten den nachtwaak met vrolijke kout,
En schertsen den slaap zich uit de oogen;
Of peinzen en zuchten met dweependen zin,
Of droomen van glorie, of smachten van min.

En prijzen en loven in menig gezang,
– Ter sluiks op de Voorpost gefluisterd! –
Het Stamhuis van NASSAU, aan allen zoo waard,
En 't Land der geboorte, hun 't liefste der aard',
Niet langer aan *Braband* gekluisterd:
En luider verheft zich hun vrolijk gezang,
Bij 't krachtiger gloeijen van hoofd en van wang.

Nu zweren ze nogmaals den heiligen eed:
« Bij God! wij verwinnen of sneven!
Met BOECOP den Belg in zijn woeden gestuit!"
En blij klinkt de jubel, en krachtig en luid:
« Ja! BOECOP, de Hoofdman, zal leven!
Maar wraak zij gezworen aan 't haatlijk geslacht,
Dat *Holland* beschimpt en ORANJE veracht!" –

De vliegende wolken bedekken de maan,
De sterren verbergen heur stralen;
De stormwind verheft zich, met buijen bezwaard,
De winter, met vlokken en ijs in den baard,
Schijnt grimmig ter aarde te dalen:
De schildwacht tuurt scherper en wendt het gelaat,
Maar wikkelt zich digter in 't grove gewaad. —

Digitized by Google

De windvlaag raast gierend en buldrend door 't hout
Van het woud,
En de boomstammen beven;
Maar van ver rijst een toon boven 't stormgejoel uit,
En het plegtig geluid
Schijnt op de adem der winden te zweven:
Dan treurig en klagend, dan statig en schoon
Galmt de toon,
Langs de zwijgende velden,
Dan trilt hij weêr slepend en zacht door de lucht
En de fluistrende zucht
Schijnt een droevige doodsmaar te melden:
Dan daalt het neêr als van den tempeltop
Met toonen zoo plegtig en zwaar,
En roept het volk ter vrome beêvaart op
Naar 's Heeren geheiligd altaar,
Maar de klank gaat, verzwakkend en smeltend, verloren,
En de nacht is weêr rustig en stil als te voren.

De maan heft rein en klaar het liefelijk gelaat,
Uit mist en nevlen op en breekt het aklig duister,
Zij lacht weêr de aarde toe, en schijnt, in nieuwen luister,
Een vriendlijk lagchend kind in treurig rouwgewaad.
De stormwind bedaart:
En lustig en snel
Verzaamlen de Jagers weêr brand voor den haard
En sprokklen het hout met bezige handen
En vrolijk en hel
Zijn de takjes aan 't branden

Digitized by Google

En allen zijn spoedig om 't vuur wêer geschaard;
Maar luistren met gespannen ooren
Of ze ook dien vreemden klokkentoon wêer hooren.

En een neemt het woord: -

't Geluid, door ons vernomen,
Scheen van den kant der Duivelsbrug te komen,
En 'k heb een oud verhaal gehoord,
Dat u misschien het wonder kan verklaren,
Dus hoort:

Voor meer dan honderd jaren,
Leefde in deez' streek een jeugdig paar:
Het meisje, naauwlijks zestien jaar,
Schoon als de moeder Gods en even zoo genaamd,
Was GAVRE's dochter - GAVRE wijd befaamd
In oorlog en in staatskunst - 't minlijk kind
Beminde en werd bemind,
Met al den gloed die 't jeugdig hart doet jagen
In 's levens lentedagen;
En WALTHER VAN DEN ULVENHOUT,
Wiens kleene burgt den minste der vasallen
Haars vaders naauw als jagtslot zou gevallen,
Geviel haar 't meest van allen,
(Gij ziet 't verhaal is oud!)
En schoon een veete hun geslachten meer nog scheidde,
Dan rang en rijkdom - 't minnend paar verbeidde
In vrome hoop een toekomst, die hun trouw
Vergelden en bekroonen zou!

Digitized by Google

O ijdle droom van liefde en jeugd!
Wat hebt ge vaak ons hart verheugd,
Wat hebt ge vaak ons hart bedrogen.....
Maar stil! ik zie gij wordt bewogen!
En waarlijk 't is hier tijd noch plaats
Voor *sentiment*, mijn beste maats!
'k Ga verder dus:
Ontrouwe kamerjuffers
Of slinksche paadjes, – 'k weet niet hoe het kwam –
Verriedden 't aan de vaders, en die suffers,
Zij werden gram
En braakten vuur en vlam!
En toen MARIA voor haar Vader knielde
En bad en smeekte en handenwrong,
Toen was het of de drommel hem bezielde
En met hem door de burgtzaal sprong:
« In 't klooster, deerne! boet ge uw zonden!"
Zoo riep hij, en het arme kind,
Dat niets gedaan had dan bemind,
En er geen kwaad in had gevonden,
Werd op een paard getild, in sluijers ingewonden,
En weggevoerd naar 't oud gesticht,
Ter eer der heilige URSUL opgerigt.

De droeve maar
Kwam spoedig hem ter ooren,
Die liefst met haar,
Voor 't hoog altaar,

Digitized by Google

Een andren eed, een eed van trouwe, had gezworen;
En zou ze nu der kerk als bruid behooren? ....
Hij stijgt te paard,
De Jonker VAN DEN ULVENHOUT,
En rent door het woud
En sluipt om de muur die zijn liefste bewaart,
En ziet er
En spiedt er,
En wacht
Op den nacht!

De nacht kwam! .... en de wilde knaap
Ontwijdt de heilge kloostermuur; –
Zijn ook de Nonnekens reeds lang in slaap,
Één waakt er in dit uur,
En hoort bij 't angstig luistren
Door 't tralievenster van haar cel,
Haar naam in liefde fluistren ....

– De tranen, beden, eeden denkt ge u wel,
Die toen gewisseld werden, vrienden! – vast
Heeft meenigeen zijn liefste zoo verrast,
En menig uur aan 't venster zoo gestaan,
Al waren er dan ook geen tralies aan. —

In 't einde smeekt ze: « WALTHER, vlugt!
« Daar breekt een glans in 't Oosten door
« En dunner wordt de lucht! –
« Vlugt, WALTHER! vlugt, mij dunkt ik hoor

Digitized by Google

« Het morgenkleppen voor 't gebed!" –
« MARIA! ras zijt gij gered!
« Eer nog de zon ten derdenmaal uw cel
« Verlicht, zijt gij mijn gade!
En nu vaarwel!" —
Drie dagen – eeuwigheid voor wie bemint,
(Of geld verwacht) – ze zijn voorbijgegaan! –
Wie rennen daar nog sneller dan de wind,
Bij 't scheemrend schijnsel der omfloersde maan,
Op zwarte rossen door het daavrend woud?
Het is de Jonker VAN DEN ULVENHOUT!
Het is MARIA, GAVRE's kind!
Een kleene stoet
Van knapen, vroom en vroed,
Volgt hen met wilden spoed!
Maar hoor!
Dreigt er gevaar?
Klonk daar geen hoefslag dof en zwaar
En dreunend uit de verte? – zou hun spoor
Ontdekt zijn?

WALTHER schreeuwt: « houdt stand
« Gij knapen!" – en hij lispt zijn lief in 't oor:
« Vrees niet, mijn bruid! ginds schemert aan den rand
« Van 't woud, de dorpskapel het loover door,
« Waar ons des Priesters hand
« Vereenen zal met onoplosbren band;
« En waar ge mij, mijn Uitverkoren'!
« Zoo God het wil, voor eeuwig zult behooren!"

Digitized by Google

En weder roept hij tot zijn volgren: « Hier
« Zij ULVENHOUT's banier
« Geplant:
« Eer breekt de laatste man zijn botgeschaard rapier,
« Op 's vijands kruin in stukken,
« Eer iemand hier den doortogt moog gelukken! —
« Ik spoed mij voort, waar ginds, aan 't eind van 't woud,
« De dorpskapel haar spits verheft,
« Eerst als 't geluid der klok uwe ooren treft,
« Dan volgt ge! – En nu, houdt stand voor ULVENHOUT!"

En verder en verder in wilden galop,
Door nevel en nacht,
Vliegt het jeugdige paar,
Waar het heilig altaar
Hen wacht;
En ras krast de deur van het lage gebouw,
Bij 't heftig geklop
Op den ijzeren drempel,
En opent een koorknaap den needrigen tempel; –
« Op, Priester!" roept WALTHER, « ter bededienst op:
« Wij wenschen het zegel der trouw!"

Een priester lag, in vroom gebed verzonken,
Geknield voor 't hoog altaar;
Een enkle lamp verlichtte, scherp en klaar,
Het bleek gelaat en 't grijze haar
En strooide een martelkroon van vonken

Digitized by Google

Om 't bukkend hoofd – maar hoogde breed en zwaar
De schaâuw van wulfsel en pilaar. —
Wel was de kerk met levend groen bestrooid,
Der Heilge beeld met bloemen wel getooid,
Maar toch er heerschte een stilte als die van 't graf,
En aaklig klonk 't geluid
Der forsche stappen van den ridder, wien zijn bruid
Met wankle schreden volgde: —

Streng en straf
Verhief de priester 't hoofd:

« Wat stoort gij 's Heeren knecht
« In zijn gebeden? – Vloek zij op uw echt!
« Wat hoopt ge dat de Heer u zeegnen zal?
« Uw bruid ontvoerdet ge aan haar stille kluis,
« En waant ge dat de herder 't dwalend lam
« Den boozen wolf, die 't in zijn klaauwen nam,
« Zal huwen? – Weg, gij zondaar! Val
« Ootmoedig neder, gij verdoolden! bidt en boet!"

De maagd zonk neder aan des priesters voet:
Maar WALTHER sidderde van toorn, zijn bloed
Vloog ziedend door zijn aadren, en 't geluid
Bleef steken in zijn keel; hij hief zijn bleeke bruid
Omhoog en barstte in wilde gramschap uit:
« Wat knielt gij voor den priester! – rein en vroom
« Is onze liefde, smet noch zonde kleeft er aan:
« Sta op MARIA! – op zijn schedel koom'

Digitized by Google

« De vloek dien hij op de onze heeft gelaân!
« Maar huwen zal hij ons, God hoort mijn eed! – alijmoet
« Mijn volk het dorp in vlammen op doen gaan!" –

Zoo spreekt hij: ijlt met fellen spoed
Door 't hol weêrgalmende gebouw
En grijpt het zware klokkentouw,
Dat neêrhing in het eng portaal.

De priester deinst, verbleekend bij die taal
Terug en roept: « Ontzinde! toef, laat af!
« Herneem uw woord, bekeer u, nog is 't tijd;
« Ai toef! cer u de Hemel straff':
« Nog is de klok niet aan den Heer gewijd,
« Eerst heden was 't metaal den doop beschoren,
« Nog is het in de magt des Satans! – en verloren
« Zijn allen die zijn toonen zullen hooren,
« Voor dat ze klinken God den Heer
« Ter eer,
« Bij 't ruischen van gewijde psalmen:
« Laat af! ....."

Doch WALTHER hoort niet meer,
Maar grijpt het touw met forsche hand,
En doet den torenwand
Van klokgelui weêrgalmen.

En de toon
Verheft zich met een schaterend geluid,

Digitized by Google

Als brak een lach van helschen hoon
Met woest geweld ten afgrond uit,
En scherper, wilder, rijst die klank omhoog
En breidt zich uit en vult gewelf en boog,
En schudt de pijlers op hun grondslag, dat
De bindsels kraken en de torenwand,
Als boog hij voor onzigtbre reuzenhand,
Met vreeslijk daavren uit elkander spat
En nederstort!.....

De klok, gesleurd door 't zwerk,
Plofte in den stroom met aaklig galmen neêr:
De priester lag geknield en biddend tot den Heer
En onverzeerd in 't midden van de kerk;
Maar onder 't puin der neêrgestorte toren
Vond men twee lijken.....

Soms – zoo is 't verhaal –
Doet zich des nachts het galmen van 't metaal
Nog uit den vloed in wilde klanken hooren: –
En wie, bij onweer of orkaan,
De Duivelsbrug moet overgaan,
Die stopt zijn vingers in zijne ooren
En roept zijn Heilig' aan. —

De Jager zwijgt:

En hoor! een klokketoon
Klinkt hun op nieuw in 't luistrend oor,
Maar zacht en schoon

Digitized by Google

Dringt morgenlicht de vochte neevlen door:
De dorpsklok noodt met helle slagen
De goê gemeent' ter vroegmis uit,
En 't oorverkwikkende geluid,
Op vleuglen van den ochtendwind gedragen,
Bereikt den schildwacht, kleumend op zijn post,
En vrolijk roept hij: « Afgelost!"

Oisterwijk,
21 Febr. 1831.

Digitized by Google